

Sbírka zákonů republiky Československé

Částka 72.

Vydána dne 28. prosince 1950.

Cena Kčs 3.—.

OBSAH:

(189. a 190.) 189. Zákon o pojistné smlouvě. — 190. Zákon o úkolech a organizaci pojišťovnictví

189.**Zákon****ze dne 21. prosince 1950****o pojistné smlouvě.**

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

Část I.**Společná ustanovení.****§ 1.**

(1) Pojištění umožňuje opatření finančních prostředků k úhradě majetkových potřeb, které vznikají nahodilými událostmi.

(2) Vzájemné vztahy účastníků pojistného poměru se upravují tak, aby pojištění chránilo především socialistické hospodářství a pracující lid před ztrátami a podporovalo jejich úsilí o zajištění a rozvoj výroby a o zvýšení životní úrovně, aby však nevedlo k obohacení a nebylo ho zneužíváno ke škodě socialistické společnosti.

Pojistná smlouva.**§ 2.**

Pojistnou smlouvou se pojišťovna za úplatu (pojistné) zavazuje

- a) při pojištění majetku nahradit škodu v mezích smlouvy,
- b) při pojištění osob platit smlouvou určené částky, nastane-li za trvání pojištění událost ve smlouvě uvedená (pojistná příhoda).

§ 3.

(1) Do patnácti dnů od doručení návrhu na uzavření pojistné smlouvy je pojišťovna povinna jej přijmout nebo žádat o jeho doplnění nebo učinit vlastní návrh nový nebo oznámit navrhovatel, že jeho návrh nepřijímá. Neučiní-li to pojišťovna v této lhůtě, platí návrh na uzavření pojistné smlouvy za přijatý prvním dnem následujícím po jejím uplynutí.

(2) Od doby doručení doplněného návrhu pojišťovně začíná běžet lhůta uvedená v předchozím odstavci znovu.

(3) Ustanovení předchozích odstavců neplatí, určil-li navrhovatel pro závaznost svého návrhu lhůtu kratší.

§ 4.

Pojistná smlouva platí — s výjimkou ustanovení § 3 odst. 1 — za uzavřenou dnem, kdy bylo doručeno přijetí návrhu druhé straně.

§ 5.

(1) K platnosti pojistné smlouvy je třeba písemné formy.

(2) Pojišťovna je povinna vydat druhé smluvní straně (pojistníkovi) listinu o pojistné smlouvě (pojistku).

(3) Výjimky z ustanovení předchozích odstavců může stanovit ministerstvo financí, zejména také v pojistných podmínkách (§ 7).

§ 6.

(1) Pojistník může od smlouvy odstoupit, pokud tu není pro osobu, na jejíž život, zdraví nebo majetek bylo pojištění sjednáno, v době, kdy má pojištění začít, možnost, že nastane pojistná příhoda (pojistné nebezpečí). Od-

stoupení od smlouvy má účinky, jako by smlouva nebyla uzavřena. Pokud zanikne pojistné nebezpečí po začátku pojištění, může pojistník právní poměr založený pojistnou smlouvou (pojistný poměr) vypovědět s okamžitou účinností.

(2) Vztahuje-li se pojištění na dobu před uzavřením pojistné smlouvy, je smlouva neplatná potud, pokud věděla v době uzavření pojistné smlouvy jen jedna ze stran, že pojistná příhoda již nastala nebo že ještě nastala.

§ 7.

Pojistné podmínky.

(1) Součástí obsahu pojistné smlouvy jsou ustanovení pojistných podmínek. Pojistné podmínky pro jednotlivé druhy pojištění vydá ministerstvo financí a vyhlásí je v příslušném úředním listě. Ministerstvo financí může pojistné podmínky také měnit, a to, vyžaduje-li to obecný zájem, i s účinností pro platné pojistné poměry a neuspokojené nároky z nich.

(2) Odchytky od ustanovení pojistných podmínek lze ujednat, jen připouští-li to pojistné podmínky, nebo dá-li k tomu souhlas ministerstvo financí. Do pojistné smlouvy lze však pojmout ujednání doplňující a ujednání, bez kterých by pro zvláštní povahu pojistného nebezpečí nemohlo k uzavření pojistné smlouvy dojít. Jiná ujednání, která odporují pojistným podmínkám, jsou neplatná.

§ 8.

Prozatímní pojištění.

(1) Při sjednávání pojistné smlouvy mohou strany ujednat, že pojišťovna poskytne plnění, nastane-li pojistná příhoda ještě před uzavřením pojistné smlouvy (prozatímní pojištění). Není-li ujednáno jinak, platí prozatímní pojištění za ujednané podle pojistných podmínek. Také prozatímní pojištění se poskytuje za úplatu.

(2) Ministerstvo financí může stanovit, v kterých případech a v jakém rozsahu vznikne prozatímní pojištění, i když nebylo ujednáno.

(3) Prozatímní pojištění zaniká uzavřením pojistné smlouvy, nebo bylo-li některou ze stran odvoláno, nebo oznámila-li jedna ze stran, že pojistnou smlouvu neuzavře; nejpozději však zaniká prozatímní pojištění uplynutím šesti měsíců ode dne, kdy vzniklo.

§ 9.

Počátek a konec pojištění.

Pojištění začíná v poledne toho dne, ke kterému byl jeho začátek v pojistné smlouvě sjednán, a končí posledního dne trvání pojistného poměru v poledne, po případě v okamžiku, kdy zaniklo pojistné nebezpečí. Lze ujednat, že pojištění začíná nebo končí v jinou dobu než polední.

§ 10.

Výpověď pojistného poměru a jeho prodloužení mlčky.

(1) Pojistný poměr může být kteroukoliv stranou vypověděn nejméně šest týdnů předem ke konci pojistného období (§ 11 odst. 1).

(2) Nebude-li pojistný poměr sjednán na určitou dobu, nejméně však na jeden rok, vypověděn nejpozději šest týdnů předem ke konci smluvní doby, prodlužuje se, pokud nebylo ujednáno jinak, a to vždy o jeden rok.

(3) V pojištění životním může pojistný poměr vypovědět jen pojistník, a to počínaje druhým pojistným obdobím kdykoliv. Ustanovení odstavce 2 pro pojištění životní neplatí.

§ 11.

Pojistné.

(1) Pojistné se stanoví buď pro celou dobu trvání pojištění (jediné pojistné) nebo pro pojistné období. Pojistným obdobím je doba jednoho roku, pokud nebylo ujednáno jinak.

(2) Zanikne-li pojistný poměr před skončením pojistného období, nebo v případě, kdy bylo stanoveno jediné pojistné, před skončením smluvní doby, náleží pojišťovně pojistné do posledního dne měsíce, v němž se o zániku pojistného poměru dozvěděla. Výjimky mohou stanovit pojistné podmínky.

(3) Zanikne-li pojistný poměr před skončením pojistného období, nebo v případě, kdy bylo stanoveno jediné pojistné, před skončením smluvní doby proto, že nastala pojistná příhoda, náleží pojišťovně pojistné do konce pojistného období, po případě do konce smluvní doby.

§ 12.

Splatnost pojistného.

Pokud nebylo ujednáno jinak, je jediné nebo první pojistné splatné do týdne po uzavření pojistné smlouvy, následné pojistné vždy prvního pracovního dne pojistného období.

§ 13.

Prodlení.

(1) Není-li jediné pojistné nebo první pojistné zapláceno do jednoho týdne od posledního dne splatnosti, není pojišťovna povinna plnit.

(2) Není-li zapláceno v den splatnosti následné pojistné, je pojišťovna oprávněna pojistníka na jeho útraty vybidnout, aby platil, při čemž je povinna zároveň jej uvědomit o právních následcích dalšího prodlení v placení a poskytnout mu dodatečnou lhůtu aspoň jednoho měsíce. Není-li pojistné zapláceno ani v této lhůtě, je pojišťovna prosta závazku plnit a může vypovědět pojistný poměr s okamžitou účinností.

(3) Není-li pojistné zapláceno ani v dalších třech měsících počítaných od posledního dne lhůt uvedených v předchozích odstavcích a pojišťovna v této době neuplatní nárok na pojistné u soudu, nebo přísluší-li rozhodování arbitrážní komisi, u této komise, pojistný poměr zaniká.

(4) Pojišťovna je však povinna plnit, bylo-li pojistné zapláceno před zánikem pojistného poměru a předtím, než nastala pojistná příhoda, nebo uplatnila-li u soudu (arbitrážní komise) nárok na pojistné dlužné za dobu, ve které nastala pojistná příhoda.

(5) Úmluvou stran je možno lhůty uvedené v odstavcích 1, 2 a 3 prodloužit. Při pojištění sjednávaném se socialistickými právníckými osobami je možno ujednat odchylky od ustanovení předchozích odstavců.

§ 14.

Pojistné při změně pojistného nebezpečí.

(1) Dojde-li za trvání pojistného poměru ke změně pojistného nebezpečí, které má vliv na výši pojistného, může kterákoliv strana — pojišťovna však jen do jednoho měsíce ode dne, kdy se o změně pojistného nebezpečí dozví — navrhnout přiměřenou úpravu pojistné smlouvy. Nedojde-li k dohodě do tří měsíců ode dne doručení návrhu, pojistný poměr zaniká.

(2) Ustanovení předchozího odstavce platí obdobně, vyjde-li za trvání pojistného poměru najevo, že pojistné nebezpečí bylo již při uzavření pojistné smlouvy jiné, než s jakým bylo při stanovení jejího obsahu počítáno.

(3) Nastane-li pojistná příhoda nejdříve patnáct dní poté, kdy byl doručen návrh na úpravu pojistné smlouvy, avšak předtím, než dojde k dohodě o něm, je pojišťovna povinna plnit v takovém poměru, v jakém odpovídá změněnému pojistnému nebezpečí dosavadní pojistné.

§ 15.

Placení pojistného třetí osobou.

Pojišťovna je povinna, i když k tomu pojistník nesvolil, přijímat splatné pojistné nebo jiné platby, které je jí pojistník povinen zaplatit v souvislosti s pojistnou smlouvou, také

- a) od osoby rozdílné od pojistníka, která je oprávněna z pojistné smlouvy,
- b) od peněžních ústavů, které mají za pojistníkem pohledávku.

Povinnosti navrhovatele (pojistníka).

§ 16.

Navrhovatel je povinen oznámit pojišťovně všechny okolnosti rozhodné pro uzavření pojistné smlouvy nebo pro stanovení smluvního obsahu, na které byl při sjednávání pojistné smlouvy tázan. Pojistník je povinen oznámit pojišťovně bez prodlení všechny změny v takových okolnostech. Byla-li pojistná smlouva uzavřena, ačkoliv navrhovatel neodpověděl na dotaz pojišťovny, nemá to vlivu na povinnost pojišťovny plnit.

§ 17.

(1) Pojistník nesmí porušovat smluvní ujednání, která směřují k tomu, aby se zmenšilo pojistné nebezpečí nebo aby se zamezilo jeho zvýšení, ani nesmí trpět podobná jednání třetích osob. Je povinen dovolit pojišťovně, aby si prohlédla bezpečnostní zařízení. Toto ustanovení se nevztahuje na životní pojištění.

(2) Pojistník je povinen bez prodlení oznámit pojišťovně, a je-li podezření z trestného činu, také bezpečnostním orgánům, že pojistná příhoda nastala, učinit vše, aby zmírnil její následky, dát všechna vysvětlení potřebná k zjištění okolností rozhodných pro plnění pojišťovny a dovolit šetření, kterých je k tomu třeba.

(3) Pojistník je dále povinen předložit pojišťovně doklady nezbytně potřebné k prokázání nároků na plnění pojišťovny; další doklady je povinen předložit jen na žádost pojišťovny a na její náklad.

§ 18.

Následky porušení povinností.

(1) Porušil-li pojistník (navrhovatel) povinnosti uložené mu tímto zákonem nebo ujednané v pojistné smlouvě nebo jednal-li proti bezpečnostním předpisům a mělo-li to vliv na výši pojistného, sníží se povinnost pojišťovny plnit podle poměru ujednaného pojistného k pojistnému, které by pojišťovně náleželo.

(2) Mělo-li porušení povinností podstatný vliv na vznik pojistné příhody nebo rozsah jejích následků, jejich zjištění anebo na určení výše plnění pojišťovny, povinnost pojišťovny plnit podle míry zavinění pojistníka se buď sníží nebo nevznikne.

(3) Ustanovení předchozích odstavců neplatí, doví-li se pojišťovna o skutkových okolnostech, které jí byl pojistník (navrhovatel) povinen oznámit, včas před pojistnou příhodou a nevyvodí-li bez zbytečného odkladu důsledky.

(4) V pojištění odpovědnostním a v pojištění osob se nemůže pojišťovna domáhat zproštění nebo snížení povinnosti plnit, jestliže pojistník porušil povinnosti uložené mu k tomu, aby bylo odvráceno nebo se zmenšilo pojistné nebezpečí nebo aby se zamezilo jeho zvýšení, avšak ne učinil to úmyslně.

§ 19.

Význam jednání a vědomosti třetích osob.

(1) Pokud podle ustanovení tohoto zákona jsou jednání a vědomost pojistníka (navrhovatele) právně významné, přihlíží se při zjišťování porušení povinností pojistníka (navrhovatele) také k jednání a vědomosti osoby oprávněné z pojistné smlouvy nebo osoby, na jejíž život, zdraví nebo majetek bylo pojištění sjednáno (pojištěný). Stejně se přihlíží k jednání a vědomosti osoby, která v zastoupení pojistníka (navrhovatele) pojistnou smlouvu sjednala nebo která na místě pojistníka (pojištěného) spravuje pojištěný majetek.

(2) Pokud má vědomost o některé okolnosti význam v době uzavření pojistné smlouvy, nepřihlíží se k vědomosti jiné osoby, byla-li smlouva uzavřena bez jejího vědomí.

Plnění pojišťovny.

§ 20.

(1) Pojišťovna je povinna plnit do měsíce ode dne, kdy obdržela oznámení, že nastala pojistná příhoda. Nemůže-li být v této lhůtě bez viny

pojišťovny skončeno šetření nutné ke zjištění pojistné příhody nebo osoby ze smlouvy oprávněné anebo k určení výše plnění pojišťovny, je pojišťovna povinna plnit do patnácti dnů po skončení šetření.

(2) Není-li šetření skončeno do měsíce ode dne, kdy pojišťovna obdržela oznámení, že nastala pojistná příhoda, je povinna na žádost osoby, jejíž právo na plnění bylo zjištěno, poskytnout zálohou částku, kterou podle stavu věci nejméně bude platit. Do měsíční lhůty se nepočítá doba, po kterou nelze šetření konat z viny pojistníkovy.

(3) Pojistné podmínky mohou stanovit lhůty odchylné od lhůt stanovených v předchozích odstavcích.

§ 21.

Má-li nárok na plnění pojišťovny jiná osoba než pojistník, může si pojišťovna srazit ze svého plnění nezaplacené pojistné a jiné pohledávky jen z pojistné smlouvy, z níž plní.

§ 22.

Odmítla-li pojišťovna plnit, nárok na plnění zaniká, nebyl-li uplatněn u soudu (arbitrážní komise) do šesti měsíců od doručení dopisu, v němž pojišťovna oznámila pojistníku, po případě jiné oprávněné osobě odmítnutí plnění a na tento následek je upozornila.

§ 23.

Náhradní pojistka.

Za zničenou nebo ztracenou pojistku je pojišťovna povinna vydat pojistníkovi na jeho žádost a na jeho náklad pojistku náhradní. Může však žádat, aby pojistka byla napřed umořena, má-li být plněno jen na její předložení.

§ 24.

Opisy návrhů a oznámení.

(1) Pojišťovna je povinna vydat pojistníkovi a osobě, která je oprávněna z pojistné smlouvy, na jejich žádost a na jejich náklad opisy všech jejich návrhů a oznámení, týkajících se pojistného poměru.

(2) Je-li těchto opisů třeba k právním úkonům vyplývajícím z pojistného poměru, které jsou vázány lhůtou, a nebyly-li pojistníkovi nebo osobě, která je oprávněna z pojistné smlouvy, již dříve pojišťovnou vydány, nezačítává se do lhůty doba od vyžádání do doručení opisů.

§ 25.

Forma projevů.

Pro návrhy, oznámení a uplatnění nároků, kterých je třeba podle tohoto zákona nebo podle pojistné smlouvy, je třeba písemné formy. Ministerstvo financí může stanovit výjimky.

§ 26.

Počátek působnosti projevů.

Projevy uvedené v § 25 působí proti druhé straně od doručení. Nemohly-li být doručeny pro okolnosti, které tato strana zavinila, působí od doby, v které by jí byly doručeny, kdyby oněch okolností nebylo.

§ 27.

Doba poštovní dopravy se do lhůt uvedených v tomto zákoně nezapočítává.

Část II.

Pojištění majetku.

Výše plnění pojistovny.

§ 28.

Při pojištění majetku je pojistovna povinna nahradit nejvýše skutečnou majetkovou škodu způsobenou pojistnou příhodou. Ministerstvo financí může stanovit, kdy lze pojistit pořizovací cenu a to, co pojistnou příhodou ušlo.

§ 29.

(1) Také bylo-li uzavřeno několik pojistných smluv o témž majetku, pro též čas a totéž nebezpečí, hradí se nejvýše skutečná škoda, po případě pořizovací cena a to, co pojistnou příhodou ušlo. •

(2) Jakmile se pojistník nebo pojistovna dozvědí, že bylo uzavřeno několik takových smluv, jsou povinni navrhnout takovou úpravu pojištění, aby nemohlo dojít k plnění převyšujícímu náhradu podle předcházejícího odstavce. Úprava se provede od počátku měsíce, v němž se návrh činí.

(3) Rozdíl mezi zaplaceným pojistným a pojistným, které by pojistovně bylo náleželo při řádné úpravě pojištění, vrátí pojistovna nejdéle za tři roky předcházející úpravě pojištění.

§ 30.

Povinnosti pojistníka.

Pojistník je povinen učinit podle možnosti vše, aby pojistná příhoda nenastala. Došlo-li

k pojistné příhodě, nesmí změnit bez svolení pojistovny stav pojistnou příhodou způsobený, dokud škoda není vyšetřena; to však neplatí, je-li taková změna nutná v zájmu obecném, nebo aby škoda byla zmírněna, nebo došlo-li při vyšetřování škody vinou pojistovny k zbytečným odkladům.

§ 31.

(1) Pojistník může uzavřít s pojistovnou smlouvu o pojištění majetku třetí osoby.

(2) Nárok na plnění z pojistné smlouvy náleží pojištěnému, všechna práva z pojistného poměru vůči pojistovně vykonává však pojistník, zejména je též oprávněn přijmout plnění za pojištěného. Pojistovna je však oprávněna a na žádost pojištěného povinna učinit plnění pojistníkovi závislým na svolení pojištěného.

(3) Pojistník má právo se uspokojit z plnění pojistovny pro nároky, které má vůči pojištěnému v souvislosti s pojištěným majetkem. Má-li pojištěný vůči pojistníku nárok na náhradu škody způsobené pojistnou příhodou, započítává se mu plnění pojistovny z pojistné smlouvy na tento nárok.

§ 32.

Zachraňovací a vyšetřovací náklady.

(1) Náklady, které pojistník nebo pojištěný učiní na odvrácení nebo zmenšení škody, když nastala pojistná příhoda (zachraňovací náklady), hradí pojistovna, i když se výsledek nedostavil, pokud je mohl pojistník (pojištěný) podle okolností pokládat za nutné a úměrné hodnotě věci.

(2) Nehradí-li pojistovna z důvodu podpojištění (§ 36) celou škodu způsobenou pojistnou příhodou, hradí zachraňovací náklady jen v tom poměru, v jakém nahrazuje škodu.

(3) Pojistovna je vždy povinna nahradit celé náklady učiněné na její pokyn.

(4) Náklady šetření o pojistné příhodě a o škodě konaného pojistovnou (vyšetřovací náklady) nese pojistovna, pokud nebyly způsobeny nesprávnými údaji pojistníka (pojištěného).

§ 33.

Přechod nároků na náhradu proti třetí osobě na pojistovnu.

(1) Nároky pojistníka nebo pojištěného na náhradu škody způsobené pojistnou příhodou

vůči třetí osobě přecházejí na pojišťovnu, pokud nahradila škodu.

(2) Nahradila-li pojišťovna jen část škody, má pojistník nebo pojištěný přednost před pojišťovnou při uspokojení svého nároku z majetku osoby odpovědné za škodu.

(3) Na pojišťovnu nepřecházejí nároky pojistníka nebo pojištěného vůči osobám, které s ním žijí ve společné domácnosti nebo které jsou na něho odkázány svou výživou, ledaže škodu způsobily úmyslně.

(4) Vzdá-li se pojistník nebo pojištěný svého nároku na náhradu škody vůči třetí osobě nebo svého práva tento nárok zajišťujícího, je to vůči pojišťovně neúčinné.

§ 34.

Pojistná částka.

Pojišťovna je zavázána plnit nejvýše částku smlouvou určenou (pojistná částka), pokud není stanoveno jinak.

§ 35.

Přepojištění.

Převyšuje-li pojistná částka hodnotu pojištěné věci rozhodnou pro stanovení pojistné náhrady (pojistná hodnota), může kterákoliv strana navrhnout, aby byla snížena za přiměřené úpravy pojistného. Úprava se provede od počátku měsíce, v němž se návrh činí. Ustanovení § 29 odst. 3 tu platí obdobně.

§ 36.

Podpojištění.

(1) Je-li pojistná částka stanovena podle hodnoty pojištěné věci v době pojistné příhody nižší, než pojistná hodnota, hradí pojišťovna škodu v poměru, v jakém je pojistná částka k pojistné hodnotě.

(2) Lze ujednat, že pojistná náhrada bude poskytnuta až do výše pojistné částky, aniž by se při jejím stanovení přihlíželo k poměru pojistné částky k pojistné hodnotě.

§ 37.

Pojištění souboru věcí.

Je-li pojištěn soubor věcí, vztahuje se pojištění na všechny věci, které k souboru právě náležejí.

§ 38.

Změna vlastníka pojištěných věcí a provozovatele podniku.

(1) Přešlo-li vlastnictví pojištěné věci nemovité nebo přešlo-li úhrnně, vlastnictví pojištěného souboru věcí movitých, vstupuje nový vlastník v práva a povinnosti dřívějšího vlastníka plynoucí z pojistného poměru.

(2) Přešlo-li vlastnictví pojistníkovy věci movité, pojistný poměr zaniká, s výjimkou uvedenou v předchozím odstavci, jakmile pojištěná věc vyjde z jeho rukou.

(3) Dójde-li ke změně v osobě provozovatele podniku, vstupuje nový provozovatel v práva a povinnosti dosavadního provozovatele z pojištění odpovědnosti z provozu podniku.

(4) Nový vlastník po případě nový provozovatel podniku má právo vypovědět pojistnou smlouvu ke konci pojistného období i bez zachování lhůty šesti týdnů stanovené v § 10.

Zástavní právo.

§ 39.

(1) Socialistická právnická osoba, která má zástavní právo k pojištěné věci, má také zástavní právo k pohledávce na pojistnou náhradu proti pojišťovně, nastane-li pojistná příhoda. Toto zástavní právo zajišťuje také částky, které zástavní věřitel zaplatil podle § 15, i úroky z nich.

(2) Ohlásí-li zástavní věřitel svoje právo pojišťovně dříve, než vyplatila náhradu, smí ji pojišťovna vyplatit pojistníkovi toliko se souhlasem zástavního věřitele. Souhlasu však není třeba, má-li být podle smlouvy o pojištění nemovité věci a jejího příslušenství užito náhrady k znovuvybudování nebo k opravě nemovité věci anebo k doplnění jejího příslušenství a je-li zajištěno, že bude peněz užito k těmto účelům.

(3) Neprojeví-li zástavní věřitel svůj nesouhlas do jednoho měsíce ode dne, kdy obdržel sdělení pojišťovny, že náhrada bude vyplacena pojistníkovi, platí, že s tím souhlasí. Pojišťovna musí ve svém sdělení zástavního věřitele na tento následek upozornit. Ustanovení § 26 zde platí obdobně.

(4) Nemůže-li být zástavní věřitel zpraven nebo projeví-li včas nesouhlas, může pojišťovna uložit náhradu u okresního soudu bydliště pojistníka.

(5) Složenou náhradu rozvrhne soud užívaje přiměřeně ustanovení o rozdělení podstaty při exekuční dražbě nemovitých věcí, při čemž se na pojistníka hledí jako na dlužníka.

(6) Ohlásil-li peněžní ústav pojišťovně zástavní právo k pojištěné věci, je pojišťovna povinna zpravit jej neprodleně na jeho náklad, že pojištění nebylo včas zapláceno.

§ 40.

(1) Komu vznikne proti pojistníku nárok na náhradu škody způsobené pojistnou příhodou, má zástavní právo k pohledávce na náhradu z odpovědnostního pojištění.

(2) Pojišťovna je oprávněna, vyrozumí-li o tom předem pojistníka, vyplatit náhradu z odpovědnostního pojištění třetí osobě, pokud je jí pojistník povinen nahradit škodu způsobenou pojistnou příhodou.

Část III.

Pojištění osob.

§ 41.

Pojištěný a obmyšlený.

(1) Pojistník může pojistit sebe nebo osobu jinou.

(2) Pojištění může být smluveno ve prospěch pojistníka nebo osoby třetí (obmyšlený).

(3) Při pojištění jiné osoby nemůže být pojistník obmyšleným. K určení obmyšleného je třeba souhlasu pojištěného. Nebyl-li takto obmyšlený určen nebo byl-li za obmyšleného určen majitel nebo doručitel pojistky, platí za obmyšleného pojištěný, po případě jeho dědicové.

(4) Má-li pojištěný v pojištění úrazovém vůči pojistníku nárok na náhradu škody způsobené pojistnou příhodou, může pojistník žádat, aby se plnění pojišťovny z pojistné smlouvy započítalo pojištěnému na tento nárok.

Nabytí nároku a nakládání s ním.

§ 42.

(1) Nebylo-li nic jiného ujednáno, nabývá obmyšlený nároku na plnění pojišťovny teprve vznikem pojistné příhody.

(2) Nebylo-li nic jiného ujednáno, může pojistník až do vzniku pojistné příhody nakládat s nárokem z pojistné smlouvy. Až do této doby může také měnit osobu obmyšleného, nejde-li o pojištění důchodu. Při pojištění jiné osoby to může učinit jen s jejím souhlasem.

§ 43.

Nenabude-li nároku obmyšlený, nabude ho při pojištění jiné osoby pojištěný, po případě jeho dědicové, jinak pojistník, po případě jeho dědicové. Toto ustanovení se nevztahuje na pojištění důchodu.

§ 44.

(1) Je-li několik osob označeno jako obmyšlené bez určení podílů, mají nárok na plnění pojišťovny rovným dílem. Podíl, jehož některý z obmyšlených nenabyl, přirůstá ostatním.

(2) Jsou-li jako obmyšlení označeni dědicové bez přesnějších údajů, mají nárok na plnění pojišťovny dědicové podle poměru svých dědicových podílů.

(3) Bylo-li pojištění na případ smrti pojistníkovy sjednáno ve prospěch majitele nebo doručitele pojistky, náleží pojistná částka dědicům pojistníka, pokud nebylo pojistníkem učiněno jiné platné opatření.

Úmyslné způsobení pojistné příhody.

§ 45.

(1) Pojišťovna je prosta závazku plnit, způsobil-li pojistník pojistnou příhodu úmyslně, ledaže se tak stalo při nutné obraně, záchraně života nebo v obecném zájmu.

(2) Způsobila-li pojistnou příhodu úmyslně třetí osoba, v jejíž prospěch bylo pojištění sjednáno, platí jako by nebyla určena.

§ 46.

Spáchal-li pojištěný sebevraždu, je při životním pojištění pojišťovna povinna plnit, trval-li pojistný poměr nepřetržitě poslední dva roky předcházející sebevraždě. Ministerstvo financí může však stanovit, kdy a do jaké výše je pojišťovna povinna plnit, trval-li pojistný poměr kratší dobu.

§ 47.

Redukce, odkup a obnova.

Pojistné podmínky pro životní pojištění stanoví, v kterých případech a za jakých podmínek má pojistník nárok na přeměnu pojištění v pojištění prosté pojistného se sníženou pojistnou částkou (redukce) nebo na zrušení pojistného poměru a vyplacení odbytného (odkup) nebo na obnovu původní pojistné smlouvy.

Část IV.
**Přechodná a závěrečná
ustanovení.**

§ 48.

(1) Ujednání odporující ustanovením tohoto zákona jsou neplatná.

(2) Ministr financí může po dohodě s ministrem spravedlnosti a s věcně příslušným ministrem vyhláškou v příslušném úředním listě stanovit odchylky od zákona, vyžaduje-li to zvláštní povaha některých pojištění. Vyhlášky není třeba, jde-li o odchylky při pojištění majetku socialistických právnických osob.

§ 49.

(1) Ustanoveními tohoto zákona se řídí právní poměry založené pojistnými smlouvami uzavřenými s československou pojišťovnou.

(2) Ustanoveními tohoto zákona se řídí i pojistné poměry vzniklé před 1. červencem 1951; do tohoto dne se tyto pojistné poměry řídí právem dřívějším.

§ 50.

Ustanoveními tohoto zákona se řídí i pojištění povinná a pojištění ze zákona, pokud zvláštní předpisy nestanoví jinak.

§ 51.

(1) Ustanovení tohoto zákona se nevztahují na právní poměry z pojištění, jehož nositeli jsou Ústřední národní pojišťovna nebo jiná pojišťovací zařízení, jejichž vlastním účelem je pojišťovati dávky obdobné dávkám z národního pojištění.

(2) Ustanovení tohoto zákona neplatí pro zajišťování. Pojistné podmínky pro pojištění dopravní a úvěrové se mohou odchýlovat od zákona.

§ 52.

Zrušují se veškeré předpisy o věcech upravených tímto zákonem, zejména zákon č. 145/1934 Sb., o pojistné smlouvě.

§ 53.

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. července 1951; provedou jej ministři spravedlnosti a financí.

Gottwald v. r.
Dr. John v. r.
Zápotocký v. r.
Kabeš v. r.
Dr. Rais v. r.

190.

Zákon

ze dne 21. prosince 1950

o úkolech a organizaci pojišťovnictví.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

Oddíl I.

Všeobecné ustanovení.

§ 1.

(1) Aby v zájmu pracujícího lidu bylo zabezpečeno plnění všech úkolů, které jednotný hospodářský plán ukládá pojišťovnictví, upravují se jeho úkoly a organizace.

(2) K pojišťovnictví ve smyslu tohoto zákona náleží provozování pojištění, provozování zajištění, jakož i zprostředkování pojištění nebo zajištění.

Oddíl II.

Pojišťovna.

§ 2.

Právní poměry pojišťovny.

(1) Pojištění provozuje československá pojišťovna, národní podnik (dále jen „pojišťovna“), jež byla zřízena podle dekretu presidenta republiky č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven.

(2) Pojišťovna je samostatná právnická osoba.

(3) Sídlo pojišťovny je v Praze.

Úkoly a činnost pojišťovny.

§ 3.

(1) Pojišťovna má výlučné právo provozovat na území československé republiky dobrovolné i povinné pojištění osob a majetku. Je oprávněna též provozovat zajištění.

(2) Pojišťovna se účastní péče, která má zabránit vzniku pojistných příhod a chránit před jejich následky, podle směrnic, které vydá ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem financí a s jinými zúčastněnými ministerstvy.

(3) Oprávnění pojišťovny podle odstavce 1 se nedotýká působnosti Ústřední národní pojišťovny ani pojišťovacích zařízení, jejichž vlastním účelem je pojišťovat dávky obdobné dávkám národního pojištění.

§ 4.

(1) Pojišťovna provozuje ve zvláštním pojištěném fondu s odděleným účtováním a hospodařením pojištění národního majetku.

(2) Národní majetek, který je svěřen do správy státním orgánům, je souborně pojištěn v rozsahu a za podmínek, které stanoví ministerstvo financí v dohodě s ministerstvy vnitra a stavebního průmyslu a zúčastněným ministerstvem.

(3) Národní a komunální podniky jsou povinny pojistit se proti následkům zákonné odpovědnosti a pojistit majetek, který je jim svěřen do správy, proti škodám živelním; proti jiným škodám mohou pojistit tento majetek, jen vyžaduje-li toho hospodářská potřeba podniku. Ve stejném rozsahu se pojistí i jiné socialistické právnické osoby, kterým byl svěřen národní majetek do správy a jež určí ministerstvo financí v dohodě se zúčastněnými ministerstvy. Na smlouvy o pojištění podle předchozích vět se vztahují přiměřeně ustanovení části první zákona č. 99/1950 Sb., o hospodářských smlouvách a státní arbitráži.

§ 5.

Vláda může nařízením stanovit pro určitý okruh osob povinnost pojistit se proti škodám určitého druhu.

§ 6.

(1) Činnost pojišťovny je určována jejím schváleným podnikovým plánem. Podnikový plán pojišťovny je svým obsahem součástí jednotného hospodářského plánu.

(2) Podnikový plán pojišťovny schvaluje ministerstvo financí.

§ 7.

Územní organizace pojišťovny.

(1) Pojišťovna provozuje svou činnost ústředím, oblastním ústavem pro Slovensko v Bratislavě (dále jen „oblastní ústav“) a pobočkami.

(2) Pojišťovna je povinna zabezpečit účelovou decentralisaci své činnosti přímý styk s pojištěnými a spolupráci s národními výbory.

Správa pojišťovny.

§ 8.

(1) Pojišťovnu řídí a navenek zastupuje vedoucí ředitel, který osobně odpovídá ministru financí. Rozhoduje samostatně, pokud není stanoveno, že potřebuje ke svému rozhodnutí předchozího souhlasu ministerstva financí nebo jiného orgánu.

(2) Vedoucího ředitele zastupuje náměstek, jenž zároveň řídí určitý úsek činnosti pojišťovny.

(3) Vedoucího ředitele a jeho náměstka jmenuje a odvolává ministr financí po slyšení ústředního orgánu jednotné odborové organizace.

(4) Vedoucí ředitel a jeho náměstek složí slib ministru financí.

(5) Vedoucí ředitel a jeho náměstek se dnem složení slibu ujímají své funkce a stávají se zaměstnanci pojišťovny, jestliže jimi nejsou; jejich funkce zaniká dnem, kdy byli odvoláni, nebo dnem, kdy bylo vzato na vědomí, že se jí vzdávají.

(6) Na jmenování a odvolání vedoucího ředitele a jeho náměstka se nevztahují předpisy o spolurozhodování závodního zastupitelstva při přijímání a propouštění zaměstnanců, po případě o spolupůsobení tohoto zastupitelstva při zařazování zaměstnanců na pracovní místa a o předchozím souhlasu národního výboru při sjednání a rozvázání pracovního poměru.

§ 9.

Oblastní ústav řídí oblastní ředitel podle zásadních pokynů a směrnic vedoucího ředitele; oblastního ředitele jmenuje a odvolává ministr financí po slyšení vedoucího ředitele a Slovenské odborové rady. Ustanovení § 8 odst. 2 a 4 až 6 platí obdobně i o oblastním řediteli.

§ 10.

Jednotlivé úseky činnosti pojišťovny řídí ředitelé. Ředitele ustanovuje a zprošťuje vedoucí ředitel se souhlasem ministerstva financí po slyšení ústředního orgánu jednotné odborové organizace. Ustanovení § 8 odst. 6 platí tu obdobně.

§ 11.

Za pojišťovnu se podepisuje tak, že pod název pojišťovny připojí vedoucí ředitel nebo jeho náměstek svůj podpis. Oprávnění dalších zaměstnanců podepisovat za pojišťovnu upraví statut (§ 19).

§ 12.

Zaměstnanci pojišťovny.

(1) Pracovní a mzdové poměry zaměstnanců pojišťovny se řídí předpisy platnými pro zaměstnance, na které se vztahuje zákon o státní mzdové politice.

(2) Pokud tento zákon nebo předpisy podle něho vydané nestanoví jinak, jsou zaměstnanci pojišťovny přijímáni a na pracovní místa zařazováni po projednání se závodním zastupitelstvem. K jejich propuštění je třeba souhlasu tohoto orgánu.

Majetkové poměry pojišťovny.

§ 13.

(1) Majetek pojišťovny je vlastnictvím státu a tvoří účelové jmění na krytí pojištěných a jiných závazků pojišťovny a na krytí jejího rezervního fondu.

(2) V pozemkových knihách, úředních rejstřících nebo v seznamech se zapisuje jako vlastník nemovitosti nebo práva, které má pojišťovna ve správě, československý stát s vyznačením pojišťovny.

(3) Správu národního majetku lze pojišťovně odnímt, jen bude-li její majetek zároveň doplněn hodnotami, jejichž druh a výši určí ministerstvo financí.

§ 14.

(1) Pojišťovna nesmí zcizit ani zatížit nemovitý majetek svěřený jí do správy. Jednání přičinící se tomuto zákazu nemají právních následků.

(2) Výjimky ze zákazu zcizení a zatížení podle odstavce 1 povoluje ministerstvo financí.

§ 15.

(1) Pro závazky pojišťovny se lze uspokojiti toliko z majetku svěřeného jí do správy.

(2) Z majetku, který má pojišťovna ve správě, nelze žádat ani dosáti uspokojení pohledávek za státem.

Hospodaření pojišťovny.

§ 16.

(1) Pojišťovnu a její zaměstnance musí vést snaha splnit uložené úkoly co nejhospodárněji.

(2) Pojišťovna je povinna uspořádat svou činnost tak, aby poskytovala co nejširší pojišťnou ochranu, a účastnit se co nejúčelněji péče o činnost zábrannou a ochrannou.

§ 17.

(1) Statut (§ 19) určí, které rezervy tvoří pojišťovna ke krytí závazků z pojištných smluv.

(2) Pojišťovna vytvoří rezervní fond ve výši průměru ročního pojištného z majetko-

vých a úrazových pojištění za poslední tři roky.

(3) O použití zisku pojišťovny platí ustanovení § 8 zákona č. 104/1950 Sb., o financování národních a komunálních podniků.

§ 18.

(1) Oblastní ústav vede podle směrnic ústředí účetní záznamy o výsledcích své činnosti na Slovensku a sestavuje dílčí účetní závěrku.

(2) Pojišťovna předloží do 31. května každého roku ministerstvu financí účetní závěrku a výroční zprávu za uplynulý kalendářní rok ke schválení.

§ 19.

Statut pojišťovny.

Vláda vydá nařízením statut pojišťovny, ve kterém budou podrobněji upraveny zejména organizace, úkoly a obsah činnosti a hospodaření pojišťovny, podrobnosti vrchního vedení a dozoru nad pojišťovnou a rozsah pravomocí a odpovědnosti ředitelů. Statut může svěřit podrobnější úpravu obecným právním předpisům.

Oddíl III.

Zajišťovna.

§ 20.

(1) Zajišťování provozuje podle svých stanov První česká zajišťovací banka, akciová společnost v Praze (dále jen „zajišťovna“).

(2) Pro provozování zajišťovací činnosti zajišťovnou a pro její hospodaření vydá ministerstvo financí pravidla.

(3) Zajišťovna předloží do 30. června každého roku ministerstvu financí účetní závěrku a výroční zprávu za uplynulý kalendářní rok k prozkoumání.

Oddíl IV.

Společná a závěrečná ustanovení.

§ 21.

(1) Pojišťovna je podřízena vrchnímu vedení a dozoru státu, které vykonává ministerstvo financí.

(2) Při výkonu vrchního vedení a dozoru nad pojišťovnou přísluší ministerstvu financí zejména:

a) dbát, aby byla zaručena stálá splnitelnost závazků pojišťovny,

- b) schvalovat podklady a zásady, podle kterých pojišťovna sjednává pojištění, jakož i — vyžaduje-li toho obecný zájem — měnit tyto podklady a zásady s účinností i pro platná pojištění,
- c) vydávat zásadní pokyny a směrnice pro činnost pojišťovny,
- d) revidovat činnost pojišťovny,
- e) sledovat zájmy pojistníků.

(3) Ministerstvo financí dozírá na zajišťovnu, vydává pokyny a směrnice pro její činnost, dbá o splnitelnost jejích závazků a reviduje její činnost. K výkonu dozoru nad zajišťovnou může ministerstvo financí ustanovit na její náklad svého zástupce a určit přitom jeho práva a povinnosti.

(4) Ministerstvo financí dozírá na znárodněné ústavy pojišťovací, dokud o nich nebylo učiněno opatření podle § 4 zákona č. 95/1950 Sb., kterým se upravují některé poměry v pojišťovníctví.

§ 22.

(1) K zprostředkování pojištění nebo zajištění je třeba povolení ministerstva financí. Živnostenská oprávnění fyzických osob zprostředkovat pojištění nebo zajištění zanikají dnem počátku účinnosti tohoto zákona.

(2) Ministerstvo financí dozírá na zprostředkování pojištění nebo zajištění, jakož i na podniky, jejichž činností je převážně zprostředkování pojištění nebo zajištění.

§ 23.

(1) Akcie zajišťovny přecházejí dnem počátku účinnosti tohoto zákona na stát. Úschovny podle dekretu presidenta republiky č. 95/1945 Sb., o přihlášení vkladů a jiných peněžních pohledávek u peněžních ústavů, jakož i životních pojištění a cenných papírů, a vlastníci akcií uložených v cizině jsou povinni odvésti tyto akcie Státní bance československé ve lhůtě šedesáti dnů od počátku účinnosti tohoto zákona. Vlastníkům odvedených akcií přísluší náhrada, o níž platí přiměřeně §§ 18 až 22 dekretu č. 103/1945 Sb.

(2) Akcie, které nebudou odvedeny podle odstavce 1, pozбудou platnosti a zajišťovna vydá za ně státu nové akcie.

§ 24.

(1) Zrušují se s výjimkou předpisů uvedených v odstavci 2 všechny předpisy, které odporují tomuto zákonu, zejména:

1. §§ 115a až 115u živnostenského řádu,
2. zákon č. 42/1873 ř. z., o tom, že se cizozemským společnostem pojišťovacím dovoluje provozovati obchody,
3. zákon č. 202/1892 ř. z., o zapsaných pokladnách pomocných, a předpisy jej měnící a doplňující,
4. oddíl A nařízení č. 31/1896 ř. z., o zakládání, zařízení a hospodaření pojišťoven, a předpisy jej měnící a doplňující,
5. vládní nařízení č. 321/1919 Sb., jímž se mění, po případě doplňují některá ustanovení ministerského nařízení ze dne 5. března 1896, č. 31 ř. z. (pojišťovacího regulativu),
6. vládní nařízení č. 505/1920 Sb., jímž se mění § 5 pojišťovacího regulativu,
7. zákon č. 65/1922 Sb., kterým se doplňují a mění dosavadní předpisy o pojišťovnách,
8. oddíl A vládního nařízení č. 307/1922 Sb., o zřizování, zařízení a hospodaření soukromých pojišťoven na Slovensku (pojišťovací regulativ),
9. §§ 163 až 181 živnostenského zákona,
10. vládní nařízení č. 30/1939 Sl. z., o kurátorské správě některých soukromých pojišťoven působících na území Slovenska,
11. vládní nařízení č. 408/1940 Sb., o některých opatřeních týkajících se soutěže v oboru soukromého pojištění,
12. nařízení s mocí zákona č. 278/1940 Sl. z., o převzetí pojištění ujednaných cizozemskými soukromými pojišťovnami, jakož i pojištění některých tuzemských soukromých pojišťoven jinými tuzemskými soukromými pojišťovnami,
13. nařízení s mocí zákona č. 279/1940 Sl. z., o omezení uzavírání pojistných smluv s pojistníky jiných soukromých pojišťoven,
14. nařízení s mocí zákona č. 281/1940 Sl. z., kterým se částečně doplňuje zákon o zabezpečení nároků pojistníků v soukromém pojištění a o státním dozoru na soukromé pojišťovny,
15. čl. III až VI vládního nařízení č. 331/1942 Sb., o doplnění a změně některých ustanovení o pojišťovnách,
16. oddíl II dekretu č. 103/1945 Sb.,
17. vládní nařízení č. 215/1946 Sb., kterým se provádějí některá ustanovení dekretu presidenta republiky ze dne 24. října 1945, č. 103 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven,

18. vládní nařízení č. 48/1949 Sb., jímž se mění některá ustanovení prováděcích předpisů k dekretu presidenta republiky o znárodnění soukromých pojišťoven.

(2) Dnem, který určí nařízením ministr financí, se zruší:

1. oddíly B, C, D a E nařízení č. 31/1896 ř. z. a předpisy je měnící a doplňující,
2. nařízení č. 521/1917 ř. z., jímž se stanoví některé změny nařízení ze dne 5. března 1896, č. 31 ř. z., o zakládání, zařízení a hospodaření pojišťoven („pojišťovací regulativ“),
3. vládní nařízení č. 238/1921 Sb., jímž se doplňují předpisy pojišťovacího regulativu o uložení jmění pojišťoven,
4. oddíly B, C, D a E vládního nařízení č. 307/1922 Sb.,

5. zákon č. 147/1934 Sb., o zabezpečení nároků pojistníků v pojištění soukromém a o státním dozoru na soukromé pojišťovny,
6. čl. I a II vládního nařízení č. 331/1942 Sb.

§ 25.

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1951; provede jej ministr financí v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Gottwald v. r.

Dr John v. r.

Zápotocký v. r.

Kabeš v. r.